

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

**SAMARQAND VILOYATI XALQ TA'LIMI XODIMLARINI QAYTA
TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISH HUDUDiy
MARKAZI**

**MILLiy VA MA'NAViy QADRIYATLARNING O'QUVCHI-YOSHLAR
TARBIYASIDAGI AHAMIYATI**

*(umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'qituvchilar uchun uslubiy
ko'rsatma)*

SAMARQAND - 2020

D.Kushanova. Milliy va ma'naviy qadriyatlarning o'quvchi-yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati. Umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'qituvchilari uchun uslubiy ko'rsatma. – Samarqand viloyati XTXQTMOHM, 2020 y. 20 bet.

Mas'ul muharrir: J.Eshkuvatov – Samarqand viloyati XTXQTMOHM, Ilg'or tajriba va xalqaro hamkorlik ilmiy-axborot tadqiqotlar bo'limi boshlig'i

Taqrizchilar: Nasrullayev M. – SamDU tarix fakulteti, "O'zbekiston tarixi" kafedrası dotsenti

J.Oripov – Samarqand viloyati XTXQTMOHM, Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi kafedrası o'qituvchisi

Ushbu uslubiy ko'rsatmada milliy qadriyatlarni tiklash, ma'naviyatni yuksaltirish, ayniqsa sharqona odob-ahloq an'analariga e'tiborni kuchaytirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Uslubiy ko'rsatma tarix fani o'qituvchilari uchun fanning mazmunini ilmiy-nazariy va amaliy jihatlarini o'zlashtirish, maktabda tarix fanini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Samarqand viloyati XTXQTMOHM Ilmiy-metodik Kengashining 2020 yil 26-dekabrda bo'lib o'tgan yig'ilishida muhokama etilgan va 9-sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

KIRISH

Tarixdan yaxshi bilamizki, diniy bag'rikenglik, turli millat va elatlarning o'zaro tinch va totuv yashashi yurtimizga xos bo'lgan fazilat, xalqimizning azaliy qadriyatlardan biridir. Xuddi ana shu hol IX – XII asrlarda Markaziy Osiyodan bir qator aql egalarining etishib chiqishiga sabab bo'ldi. Ulardan faqat Al-Xorazmiiy, Ibn Sino va Al-Beruniylarni sanab o'tishning o'ziyoq o'z vaqtida ajdodlarimiz erishgan kamolot cho'qqisi haqida aniq tasavvur beradi.

2014 yilning 15-16 may kunlari Samarqand shahrida bo'lib o'tgan "O'rta asrlar Sharq allomalari va mutafakkirlarining tarixiy merosi, uning zamonaviy sivilizatsiya rivojida roli va ahamiyati" mavzusidagi xalqaro konferentsiyada Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov o'tmish va o'tmishda yig'ilgan boy madaniy va ilmiy merosga bo'lgan munosabatning asosiy mohiyati haqida shunday degan edilar: "O'zining tarixiy, madaniy va intellektual merosini asrab – avaylashga, boyitish va ko'paytirishga, shuningdek, unib – o'sib kelayotgan yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga yetarlicha e'tibor qaratmaydigan, har tomonlama uyg'un rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, o'z qarash va yondoshuviga, fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan shaxsni kamol toptirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ymaydigan har qanday davlat va jamiyat tarix va taraqqiyot yo'lidan chetda qolib ketishga mahkum ekanini biz o'zimizga yaxshi tasavvur qilganmiz va yaxshi tasavvur etamiz".

Darhiqiqat, yoshlarimiz uchun xalqimizning asrlar davomida to'plagan tajriba, amal qilib kelayotgan urf-odatlar va hayot tarzi yoshlarimiz uchun ulkan maktabdir. Ta'kidlash lozimki, mustaqilligimizning dastlabki kunlaridan e'tiboran yosh avlod tarbiyasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda. Bunda xalqimiz amal qilib kelayotgan qadriyatlar asos qilib olingan.

YOSHLAR TARBIYASIDA MILLIY QADRIYATLARNING O'RNINI

Mustaqillikka erishganimizdan so'ng mamlakatimizda olib borilayotgan izchil islohotlar zaminida bir qancha islohotlar amalga oshirilmoqda. Bunday yangilanishlarning tag zaminida xalqimizning ming yillardan buyon shakllanib, asrlar davomida avloddan-avlodga o'tib, asrlar silsilasida toblangan milliy ma'naviy qadriyatlarimiz yotadi. Mustaqillik sharofati bilan xalqimiz ma'naviy zug'umlardan ozod bo'ldi, erkin fikrga, milliy tiklanishga olib keldi.

Xalqimiz ma'naviyatining tarkibiy qismi hamda turmush tarzini uning yosh avlodlarga azaliy meros bo'lgan urf-odatlar, marosim va bayramlari tashkil etadi. Mustaqilligimiz sharofati bilan xalqimizning ma'naviy merosini tiklanishini mazmun-mohiyatini asosan azaliy qadriyatlarimizni qaytarishni tashkil etdi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Shu o'rinda fikrimizning isboti sifatida Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimovning quyidagi fikrlarini keltirib o'tishni joiz deb topdik: "Har qaysi xalq yoki millatning ma'naviyatini uning tarixi, o'ziga xos urf-odat va an'analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tassavur etib bo'lmaydi". Bu fikrlar bejizga emas, chunki shiddat bilan taraqqiy etib borayotgan jamiyatda yoshlarimizning ongiga milliy va ma'naviy qadriyatlarimizning roli qanchalik muhimligini singdirib borishimiz zarur.

Yurtimizda mustaqillikning ilk yillaridanoq barkamol avlodni tarbiyalash masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. «Biz bugun barpo etayotgan yangi hayot, yangi jamiyatni avvalambor o'zimiz uchun, o'sib kelayotgan, bugun boshlagan ishlarimizni ertaga davom ettirishga qodir farzandlarimiz uchun qurmoqdamiz», deb birinchi Prezidentimiz I.Karimov ko'p marotaba ta'kidlab o'tganlar.

Xalqimizning milliy qadriyatlaridan biri «Navro'z» bayramidir. 1980-yillar o'rtalarida o'zbek xalqi azaldan sevib, ardoqlab kelgan urf-odatlar va marosimlar, bayramlar cheklab qo'yildi, ba'zilarining o'rniga boshqa bayramlar va marosimlar to'qib chiqarildi. «Navro'z» bayrami esa avval ta'qiqlandi, so'ng sun'iy tarzda «Navbahor» bayramiga aylantirildi.

Ana shunday bir paytda kishilarning ma'naviy boyishiga, milliy madaniyatlarining bir-biri bilan yaqinlashuvi va o'zaro rivojlanishiga yordam beradigan xalq an'analari va bayramlarini tiklashga katta e'tibor berdi.

Bu o'rinda xalqimizning azaliy qadriyati, sevimli bayrami hisoblanmish «Navro'z» bayramini xalqimizga qaytarib berilishi mamlakatimiz tarixida katta voqea bo'ldi. 1991-yildan boshlab mamlakatda Prezident Farmoniga ko'ra, 21-mart – Navro'z umumxalq bayrami sifatida nishonlanadigan bo'ldi. Navro'z nafaqat vatanga, elga bo'lgan muhabbat ruhida, balki azaldan shakllanib kelgan kattalarga

hurmat, kichiklarga izzat, shu bilan birga yaxshi qo'ni-qo'shnichilik, ahil-inoqlik, atrof-muhitga bo'lgan ekologik tarbiyaning shakllanishida o'rni katta.

Xalqimizning azaliy qadriyati sevimli bayrami hisoblanmish «Navro'z» yosharish, mehr-oqibat, muruvvat bayrami sifatida qadrlangan. Shuning uchun ham bu shodiyona kunlarda inson dilini og'ritish juda katta gunoh hisoblangan. Bir-birlarini muborak ayyom bilan qutlab, yaxshi tilaklar izhor etganlar. Ginaqudratlar unutilgan, adovat o'rniga ezgulik tuyg'ulari jo'sh urgan. Bu albatta bizning xalqimizga xos bo'lgan fazilatlar hisoblanadi. O'sib kelayotgan kelajak yoshlar tarbiyasiga ijobiy ta'sir etadi. Ularning ongida va qalbida mehr-shafqat, bag'rikenglik, vatanga muhabbat g'oyalari shakllanadi.

«Bugungi kunda ushbu umummilliy bayramning ma'naviy hayotimizdagi o'rni va ta'siri, insonning tabiat bilan uyg'un bo'lib yashashi, uning qalbida ezgulik, mehr-oqibat, bag'rikenglik va oliyjanoblik tuyg'ularni uyg'otish, jamiyatimizda o'zaro hurmat va hamjihatlik muhitini yanada mustahkamlash, yosh avlodimizni milliy qadriyat va an'analarimiz ruhida kamol toptirish borasidagi ahamiyati tobora oshib bormoqda»-deb O'zbekiston Prezidenti o'zining «2014-yilgi Navro'z umumxalq bayramiga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish to'g'risida»gi Farmonida ta'kidlab o'tganligini yuqoridagi fikrlarni tasdig'i desak mubolag'a bo'lmaydi.

Bundan tashqari bugungi globallashib borayotgan jamiyatimizda, g'oyaviy va mafkuraviy tahdidlar kuchaygan bir davrda milliy qadriyatlarimizning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi o'rni yuqori ekanligini ko'rishimiz mumkin. Zotan, o'zini tarixini bilgan, milliy qadriyatlari va madaniy merosini anglagan, ulardan ruhiy quvvat ola bilgan yoshlarga bugungi shiddatli jamiyatda g'oyaviy va mafkuraviy xurujlarga qarshi tura oladi. Shu boisdan ham yoshlarimizni milliy qadriyatlarimiz namunasida tarbiyalash, ular ongi va qalbiga milliy qadriyatlarimizni yanada chuqurroq singdirish, ularning teran mohiyatini anglab yetishiga yordam berish bugungi davr talabidir.

Yoshlarimizni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda avvalambor islom dini va uning negizida shakllangan milliy qadriyatlarimizning ko'lami beqiyosdir. Shu o'rinda fikrimizning dalili sifatida «Ko'p asrlar mobaynida xalqimiz qalbidan chuqur joy olib, hayot ma'nosini anglash, milliy madaniyatimiz va turmush tarzimizni, qadriyatlarimizni, urf-odat va an'analarimizni bezavol saqlashda muqaddas dinimiz qudratli omil bo'lib kelayotganini alohida ta'kidlash joiz. Nega deganda, insoniylik, mehr-oqibat, halollik, oxiratni o'ylab yashash, yaxshilik, mehrshafqat singari xalqimizga mansub bo'lgan fazilatlar aynan ana shu zaminda ildiz otadi va rivojlanadi. Bugungi kunda islom diniga nisbatan butun dunyoda qiziqish

va intilish kuchayib, uning va tarafdorlari ko'payib borayotgani hech kimga sir emas. Buning asosiy sababi islom dinining haqqoniyligi va pokligi, insonparvarligi va bag'rikengligi, odamzodni doimo ezgulikka chorlashi, hayot sinovlarida o'zini oqlagan qadriyat va an'analarni ajdodlardan avlodlarga yetkazishdagi beqiyos o'rni va ahamiyati bilan bog'liq».-degan fikrlarni keltirib o'tadilar.

Dinimiz negizida shakllangan ezgulik, yaxshilik, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, vatanga muhabbat, iymon-e'tiqod, saxiylik kabi milliy qadriyatlarimizga aylangan tushunchalar bugungi jamiyatimizning yoshlari tarbiyasida bosh mezonga aylandi.

Yuqorida keltirib o'tilgan tushunchalar bugungi kunda har bir yosh avlod qalbiga singib borsa, bu ulg'ayib kelayotgan yosh avlod kelajakda komil inson sifatida kamol topadi.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, milliy qadriyatlarimiz yoshlar ongi va qalbiga qanchalik chuqur singdirilsa uning samarasi shunchalik yuqori bo'ladi. Shu boisdan ham bugungi kunda yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlarning o'rni va roli yuqori ekanligi o'z isbotini topmoqda desak mubolag'a bo'lmas.

YOSH AVLODNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASINI SHAKLLANTIRISHDA MILLIY UMUMINSONIY QADRIYATLAR

Respublikamizda umuminsoniy qadriyatlar va milliy madaniyatimizni asoslarini e'tiborga olib ta'lim-tarbiya mazmunini va milliy mafkurani shakllantirib boorish imkoniyatlari yaratilmoqda. Bunga xalq og'zaki ijodi, pedagogikasi, mutafakkir, ma'rifatparvar pedagog va olimlarning tarbiyaga axloq-odobga doir g'oyalarini o'rgatib komil insonni ishlari amalga oshmoqda. "Kelajak bugundan boshlanadi" deydi dono xalqimiz.

Yosh avlodni kelgusi hayoti uni inson qilib ko'rsatuvchi ruhiy va ma'naviy jarayonning mezonini belgilaydi. Bu borada ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish va dunyo talablari darajasiga olib chiqish ta'limni ilg'or tajribalar asosida boyitib borish, yangi pedagogic tajribalar asosida olib boorish ayniqsa muhimdir. Xalq musiqasi og'zaki ijodiyoti, an'analari, urf-odatlar asosida barkamol avlodni voyaga yetkazish ularni ko'proq o'z millatini sevishga g'ururlanishga shorqano g'oya va ta'limotlarni o'rganib ularni kelajakka tadbiq etishga zamin yaratiladi. Mustaqil Respublikamizda milliy madaniyatimizni o'ziga xosligini tiklash, umumta'lim maktablarida o'quvchilarni badiiy, axloqiy tarbiyalash va kamol toptirish hozirgi kunda dolzarb vazifalardan biridir. Ma'naviy yetuk millat qadriyatlarini to'g'ri baholashga va uni yanada rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Demak, jamiyat ma'naviyatining o'sishi qadriyatlardan keng foydalanish uchun shart-sharoitlarni yaratib, qadriyatlarni yanada rivojlantirishga zamin hozirlaydi. Qadriyatlar ta'rifidan kelib chiqib, umuminsoniy qadriyatlarni quyidagicha ta'riflash mumkin. Umuminsoniy qadriyatlar-millat uchun muhim axamiyatga ega bo'lgan etnik jihat va xususiyatlar bilan bog'liq holdagi qadriyat shaklidir. Umuminsoniy qadriyatlar millatning tarixini yashash tarsi, ma'naviyati, madaniyati orqali namoyon bo'ladi. Ta'lim jarayonida umuminsoniy qadriyatlar ijtimoiy-tarixiy hodisani ifodalaydi. Ma'naviyat milliy urf-odatlar, tarbiya an'analari, axloq-odob aqidalari, e'tiqod, madaniy-ma'rifiy jarayonlar majmuasidir.

Ma'naviy qadriyatlar-bu falsafiy va ijtimoiy tushunchalar bo'lib, insonni o'rab olgan atrof-muhitni amaliy jihatdan o'zlashtirish natijasida vujudga keladi. Ta'lim tarbiya jarayonida ma'naviy qadriyatlar ijtimoiy tarixiy hodisani ifodalaydi. Umuman, xulosa qilib aytganda, bugungi yoshlarni mustaqillik ruhida tarbiyalashdan maqsad, ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish bilan birga jamiyatimizning iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy salohiyatini ko'tarishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligiga erishuvi ta'lim va tarbiyani milliy shakllantirishga va rivojlantirishga keng yo'l ochib berdi. Milliy tarbiya nazariyasi o'z qoidalarini asoslash uchun falsafa, adabiyot,

etika, estetika, pedagogika, psixologiya kabi fanlardan foydalanadi. Milliy tarbiya hayotning moxiyati ichki aloqa va munosabatlarini aks ettiradi. Bugungi kunda shunchaki bilim egasi bo'lgan yoshlar emas, ijodkor, iste'dodi bilan ajralib turuvchi o'quvchilarni tarbiyalash zamon talabidir.

Maktabda ta'lim olish davrida milliy tarbiya o'quvchilarni turli qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tabiatga, jamiyatga qarash tizimi tarkib topadi, jismoniy kuch quvvatlari yanada mustahkamlanadi. Juda katta e'tibor bergan O'rta osiyolik mashhur musiqachilar orasidagi olim bolaning yoshi ulg'aygan sari bu faoliyat tobora ko'proq mustaqil xususiyatga ega bo'lib boraveradi. Tabiat va jamiyat turmushda uchraydigan hodisa va sharoitlarni tushunishga ham idrok etib o'z atrofida qilarga munosabatda bo'lishiga ko'nikib boradi.

Umuminsoniy qadriyatlar asosida milliy tarbiyaning mazmuni va tashkil etilishi quyidagi vazifalarda o'z aksini topadi;

1. Tarbiyaning ma'lum maqsadga qaratilganligi.
2. Tarbiyaning insonparvarlik qoidalari.
3. Tarbiyaning hayot bilan va mehnat bilan bog'liqligi.
4. Tarbiyada milliy madaniy va umuminsoniy qadriyatlarining ustuvorligi.
5. O'quvchilarni yoshi, sinfi, psixologik, fiziologik xususiyatlarini hisobga olish.

O'quvchilarni qiziqtiradigan, o'ziga jalb etadigan, zavqlantiradigan sharoit yaratadi. Ulardagi milliy tarbiyaga oid his-tuyg'ularni o'stirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Umumta'lim maktablarining ijtimoiy-gumanitar darslarida umuminsoniy qadriyatlar tarbiyasi o'quvchilarda shakllanadi. Umumta'lim maktablarida umuminsoniy qadriyatlarni o'quvchilarga tanishtirib borishni ahamiyati katta.

Boshlang'ich sinflarda umuminsoniy qadriyatlarni o'rganishda suhbat, hikoya, savol-javob va qo'shimcha adabiyotlardan unumli foydalanish lozim. Umuminsoniy qadriyatlar asosida ommaviy kuy-qo'shiqlarni o'rganishdan oldin ularga asar xususiyatini badiiy-g'oyaviy kelib chiqish tarixi haqida qisqacha suhbat o'tkazish maqsadga muvofiqdir.

Umuminsoniy qadriyatlarni o'rganishda boshqa fanlar bilan, masalan, adabiyot darslarida o'tiladigan mavzular bilan bog'lab olib borish maqsadga muvofiqdir. O'quvchilar bilan xalq musiqa san'atining asosiy xususiyatlari, ommaviy janrlari, an'analari haqida tushuncha berib, ular uzoq tarixga ega ekanliklarini sodda, ravon, yorqin ohangda ijro etilishini tushuntirish, shuningdek, ularni ijro etadigan hofizlar, xonandalar, folklor guruhlar haqida savol-javoblar o'tkazish kerak.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar xalqimizning milliy iftixori hisoblanadi. Asrlar davomida mehnat, kurash va ijod jarayonida u kishilarni ezgulikka yetaklovchi ilhom manbai bo'lib kelmoqda.

1. Umuminsoniy qadriyatlar o'quvchilarda milliy kuy-qo'shiqlarga ixlos uyg'otadi. Ularni musiqiy qobiliyatlarini ritm tuyg'usini o'stirib, musiqiy o'quvi va didini o'stiradi.

2. O'quvchilarda milliy merosimizga, ommaviy kuy-qo'shiqlarga, xalq aytimlariga va u orqali Vatanga muhabbat hissini tarbiyalaydi.

3. Alla, lapar, terma qo'shiqlar vositasida o'quvchilarda badiiy ijodkorlik qobiliyatlari o'sib boradi.

Jamiyat taraqqiyotining barcha davrlarida tarbiyaning mazmunli va yo'nalishi umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi asosida belgilangan. Aqlan yetuk, axloqan pok, jismonan baquvvat, milliy ma'sulyat tuyg'usini angelaydigan o'quvchilarni tarbiyalab voyaga yetkazish mamlakatni mustaqil va barqaror rivojlanishiga zamin yaratadi. Milliy tarbiya umuminsoniy qadriyatlardan ajralgan holda rivojlana olmaydi.

Ta'lim-tarbiya uslubiyoti maktablari tarkib topib rivojlanib bormoqda. Hozirgi davrda shaxs ma'naviyatini tarbiyalash vazifasi maktabda tarbiya fani ta'lim tarbiyasi ishlarini sifatli bosqichga ko'tarishni taqozo etadi.

Hozirgi kunda barcha fan o'qituvchilari pedagog – tarbiyachi kadrlar oldida dolzarb bo'lib turgan eng muhim vazifa yoshlar ongiga milliy mafkura g'oyalarini singdirishdan iboratdir.

OILADA FARZANLARNI MA'NAVIY VA AXLOQIY TARBIYALASHDA MILLIY QADRIYATLAR

Yosh avloga ta'lim-tarbiya, bilim berish, uni ijtimoiy hayot va faoliyatga tayyorlashning asosiy mezonlaridan biridir. Ta'lim-tarbiya orqali yoshlarning milliy qadriyatlar sirasiga kiruvchi ahloqiy fazilatlari shakllanadi, jamiyatdagi g'oyaviy, mafkuraviy jarayonlarga nisbatan munosabati o'zgaradi va barkamol shaxs bo'lib yetishishida imkoniyatlar paydo bo'ladi. Shaxsning ijtimoiy mavqeini aniqlashda, jamiyatning ijtimoiy-siyosiy tizimini isloh qilish, ijtimoiy tartib va barqarorlikni qo'llab-quvvatlash, ishtimoiy nazoratni amalga oshirishda ta'lim-tarbiya jarayoni muhim ahamiyat kasb yetadi.

Oila qadriyatlari yoshlarning barkamol insonlar bo'lib shakllanishiga alohida ahamiyatga egaligi, xalqimiz mustabidlik davrida ham o'z qiyofasini unutmagani, insoniylik o'zbek xalqi qadriyatini asosi ekanligini aytiladi.

Har qaysi mamlakat, eng avvalo, o'zining yuksak madaniyati va ma'naviyati bilan qudratlidir. Mustaqilligimizning boshidayoq yurtimizda ma'niviy merosga asoslangan qadriyatlarni tiklash, ma'naviy va ma'rifat ishlariga alohida ahamiyat bergani muhimdir.

O'zbekistonda umuminsoniy qadriyatlarga hurmat azaliy milliy yondashuv sanaladi. Xalqimizga xos bo'lgan mehmondo'stlik, birodarlik, do'stlik, sadoqat, umuminsoniy hamjihatlikning asosini tashkil etadi. Umuminsoniy manfaatlarga milliy tiklanish g'oyasining uyg'unlashuvi istiqloлга erishgan vatanimiz tashqi va ichki siyosatining o'zagini tashkil etadi.

Shaxs ma'naviyati dastlab oila sharoitida shakllanadi va jamiyat ma'naviyatini belgilovchi mezon sifatida namoyon bo'ladi. Shu boisdan, madaniy merosdan, bugungi kun qadriyatlaridan tug'ri foydalana olish, tarixdan to'g'ri xulosa chiqara bilish, o'z tarixiga va bugungi ahvoriga, madaniy merosi va ma'naviy qadriyatlariga, diniga va ahloqiga, mavjud siyosiy va huquqiy amaliyotiga, turmush tarziga tanqidiy ko'z bilan qaray olish – mustaqillikni mustahkamlashning muhim ma'naviy asosidir. Mana shu ma'naviy asos har bir ota-ona, oilaga kirib borsagina oila ma'naviyati qaror topishi tabiiydir. Aksincha bo'lsa esa oiladagi har bir yoshni jamiyatimizda bo'layotgan o'zgarishlarni noto'g'ri talqin etishga olib keladi.

O'zbek oilasida vatanga, xalqiga, oilasiga, istiqloл g'oyalarga sadoqatli, fidokor, mustaqil fikrlaydigan, dunyo qarashi keng, e'tiqodi yuksak, iqtidorli, tashabbuskor, mas'uliyatli, ma'naviy va jismoniy barkamol avlodni voyaga yetkazish kelajagi buyuk O'zbekistonning gullab-yashnashi uchun garovdir. Yuksak ma'naviyatga ega ota-ona oilaning mohiyati, qadri, burch, mas'uliyat, oila vazifalari, oilada barkamol farzand

tarbiyasi, oilani moddiy jihatdan ta'minlash, uning osoyishtaligini saqlash kabi vazifalarni anglab yetadi va unga amal qiladi.

Yuksak ma'naviyatli ota-ona farzandlarini insonparvar, vatanparvar, axloqiy jihatdan pok, bilimli, kamtar, oliyjanob qilib tarbiyalaydi.

Ma'naviyat ilm-fan, falsafa, ahloq, huquq, adabiyot va san'at, xalq ta'limi, ommaviy axborot vositalari, urf-odatlar, an'analar, din va boshqa ko'plab tarixiy amaliy va zamonaviy qadriyatlarining ta'sirida shakllanadi. Aynan shu qadriyatlar oilada ota-ona, katta yoshdagi oila a'zolari ta'sirida shakllanadi.

O'zbek xalqi qadimdan oila ma'naviyatiga alohida e'tibor qaratgan. Bugungi kunda ma'naviy merosdan foydalanib, mustaqil respublikamiz talabiga javob beradigan yoshlarni tarbiyalash har bir oilaning muqaddas burchidir.

Bu burchni sharaf bilan ado etish oilada yosh avlod ongiga avlodlar shajarasi, kasb-kori, urf-odatlari, an'analari, tarbiya usullari, jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, o'ziga xos ijobiy tarixini singdirish, undan g'ururlanish hissini tarbiyalashdan boshlanadi. O'z ota-onasidan, oilasi, avlod-ajdodlari tarixidan g'ururlangan inson o'z o'lkasi, millati, xalqi, tili, dini, madaniyatidan g'ururlanishi, uni avaylab-asrashi, dunyoga ko'z-ko'z qilishi tabiiydir. Buning uchun oilada bolaning ongiga yoshlikdan boshlab «sen tarixi boy, ulug` millatning farzandisan», «sen ulug` mutafakkirlar, allomai-zamonlarni dunyoga keltirib, tarbiyalagan bobokalonlarning ajdodisan», «o'zbek xalqi boy ma'naviyatli, vatanga, xalqqa, sadoqatli xalq», «Bizning mamlakat dunyoda tabiati eng go'zal, boy diyor» kabi tushunchalarni singdirib bormoq lozim.

Yurtboshimiz o'zlarining nutqlarida yoshlar tarbiyasi, oilada tarbiya masalasiga barchaning diqqatini qaratayotgani bejiz emas, chunki XXI asrda yashab samarali mehnat qilish, O'zbekistonning buyuk kelajagini bunyod etish asosan bugungi yosh avlod zimmasiga tushadi. Shuning uchun yoshlarni chuqur bilimli, yuksak madaniyatli, mehnatsevar va tashabbuskor shaxslar etib shakllantirish oilada hayot tajribasiga ega, turmushning achchiq-chuchugini qurgan, qiyinchiliklarda toblangan yoshi ulug`larimiz, faxriylarimiz va ota-onalarning, shu bilan birga, mazkur ishga da'vat etilgan tarbiyachilar va jamoatchilikning asosiy vazifasidir.

Sir emaski, ma'naviy-ma'rifiy islohotlarning mazmun va mohiyatini teran anglamaslik, loqaydlik, mahalliychilik, ma'naviy va moddiy qadriyatlarga beparvolik oila ma'naviyatiga salbiy ta'sir etuvchi illatlardir. Buning oldini olishning muhim vositalaridan biri oilada bo'sh vaqtni samarali tashkil etishdan iboratdir.

XULOSA

Jamiyatimizda ma'naviy yangilanishlar, yuksalishlar jadal kechayotgan, qolaversa, globallashuv jarayoni qadriyatlarimizga o'z ta'sirini ko'rsatib turgan bir paytda, yoshlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Ma'naviy merosimizga asoslangan milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash, uyg'un holda saqlab qolish, rivojlantirish hamda kelgusi avlodlarga yetkazib berish asosiy vazifaga aylangan. Zero, "Vatanimizning kelajagi, xalqimizning ertangi kuni, mamlakatimizning jahon hamjamiyatidagi obro'-e'tibori avvalambor farzandlarimizning unid-o'sib, ulg'ayib, qanday inson bo'lib hayotga kirib borishiga bog'liqdir".

Ma'naviy meros – yoshlarda o'zlikni va o'tmishdan faxrlanish tuyg'ularini shakllantiradi. Buning yaqqol dalili ne-ne daholarni, qahramonlarni, chinakam millatsevar, vatan'arvarlarni, bir so'z bilan aytganda, dunyo tamadduniga beqiyos hissa qo'shgan munavvar zotlarni kamolga yetkazgan xalqimizning yaqin o'tmishida ko'rishimiz mumkin. Buyuk, o'lmas qadriyatlarning yaratuvchisi, ijodkori bo'lgan, ayni bir paytda, uni avdoddan-avlodga gard yuqtirmay, mo'tabar qilib yetkazib kelayotgan xalqimiz, nihoyat uzoq davom etgan istibdod zanjiridan qutildi. Eng muhimi, asrlar mobaynida shakllangan, sayqallangan, milliy qadriyatlarga bugungi kunda egalik qilmoqdamiz.

Xozirgi kun talabi va etikasi ilgari talablardan tubdan farq qiladi. Ko'chilik holatda odatlar va an'analar terminlari mazmuni bir narsa deb qaraladi va ularning farqiga borilmaydi. Ular o'rtasida ma'lum umumiylik bo'lgani kabi bir-birlaridan farq qilinadigan tomonlari ham mavjud.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga nisbatan bo'lgan mexr-muhabbat, faxr-iftixorning shakllanishi va rivojlanishi ham ma'lum darajada unga bog'liq. Har qanday davlatning madaniyati, ijtimoiy ongining balandligi shu xalqning ruhiy sog'lomligi, aqliy quvvati va yuqori darajadagi tarbiyasi bilan belgilanadi.

Agar davlat yosh avlodning ta'lim - tarbiyasiga panja orasidan qarasa, unga sarflaydigan mablag'ni iqtisod qilib, boshqa tashvishlarga sarflasa, bu hol jamiyatni so'zsiz inqirozga olib boradi. Mamlakatimiz taraqqiyotidagi ijobiy siljishlar mustaqil respublikamizning «Kelajagi buyuk davlat» sifatida qudrati va salohiyatini qadamba-qadam namoyish etmoqda. Zero yoshlari bilimli yurtning kelajagi buyuk bo'lishiga ishonamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch ". T.:2008
2. Jo'rayev N., Fayzullayev T. Mustaqil O'zbekiston tarixi. T.:2009.
3. Uchinchi mingyillikning bolasi (tayanch-dastur). Toshkent, 2001.
4. Abdurauf Fitrat. Oila yoki oila boshqarish tartiblari. Toshkent, 1993.
5. Abu Nasr Farobiy "Fozil odamlar shahri". Toshkent, 1993.
6. Asqar Munavvarov. "Oila pedagogikasi", Toshkent, "O'zbekiston", 1994.
7. Inomova M. "Farzand – nihol, ota-ona - bog'bon". Toshkent, "O'qituvchi", 1983.
8. Mahkamov S. "Islom dini va oila tarbiyasi". Toshkent, 2000.
9. Musurmonova O. "Oila ma'naviyati – milliy g'urur". Toshkent, 1999
10. Inomova M. "Oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyasi". Toshkent, 1999.
11. Sobolev Ya. "Ota-onalarga pedagogik bilim berish". Toshkent, 1977.
12. Usanov A. "Oilaviy an'analar – axloqiy va mehnat tarbiyasi vositasi". – Samarqand, 1990.

MUNDARIJA

KIRISH	3
YOSHLAR TARBIYASIDA MILLIY QADRIYATLARNING O'RNI.....	4
YOSH AVLODNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASINI SHAKLLANTIRISHDA MILLIY UMUMINSONIY QADRIYATLAR.....	8
OILADA FARZANDLARNI MA'NAVIY VA AXLOQIY TARBIYALASHDA MILLIY QADRIYATLAR.....	12
XULOSA	15
ADABIYOTLAR.....	17

KUSHANOVA DILFUZA UBAYDULLAEVNA

**MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARNING O'QUVCHI-YOSHLAR
TARBIYASIDAGI AHAMIYATI**

Texnik muharrir *Abdullayev F.*

Terishga berildi: 10.01.2021 y.

Bosishga ruxsat berildi: 13.01.2021 y

Ofset bosma qog'ozi. Qog'oz bichimi 60x84^{1/16}.

«Cambria» garniturasini. Ofset bosma usuli.

1,25 bosma taboq Adadi: 50 nusxa. Buyurtma № 68/20

Samarqand viloyati Samarqand viloyat xalq ta'limi xodimlarini qayta
tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi
bosmaxonasida chop etildi.

Samarqand shahar, Obidinov ko'chasi 7-uy.

